

Mieczysław Lewandowski, Łukasz Świąt
AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO WE WROCŁAWIU

SKUTECZNOŚĆ DZIAŁAŃ PODCZAS ROZGRYWANIA STAŁYCH FRAGMENTÓW GRY NA PRZYKŁADZIE ZAWODNICZEK NAJWYŻSZEGO POZIOMU SPORTOWEGO W TENISIE

ABSTRACT

Effective strategies for playing set pieces on the example of top elite tennis players

Background. Tactics is a crucial part of the game at all levels of play, but it seems of absolute importance at a professional level. In fact, among the reasons why top players have improved their game so much during the last few years have been both their ability to analyze their opponents and their adeptness at applying all of the tactical concepts they have learned in the match play. This is what the authors call "tactical maturity". The goal of this study is to find a new way of the tennis game observation. **Material and methods.** The observation data were collected from the game between Maria Sharapova and Agnieszka Radwanska who met in the final of the Indian Wells played in Miami in 2012. A research tool was a data registration checklist designed by the authors which included the description of the chosen variables and criteria enabling their quantification. The collected results were presented in tables and indexes. **Results.** The criteria proposed in the sheet included the game situation, which enables players to create point-scoring situations by applying: 1. tactical actions to achieve various point-scoring situations, 2. a vast variety of strokes to win the point or create a point-scoring situation, 3. creation of the game in the point position (spatial flexibility). Hence, the player should be taught such efficient activities during the game. **Conclusion.** Nowadays, players who play tennis at the world top level are characterized by a high level of game situation oriented on scoring the point in the first shot, or in the next one. **Key words:** criteria of the ability, variety, flexibility, risk, strategy, game analysis, efficiency
Słowa kluczowe: wybór, elastyczność, ryzyko, strategia, analiza gry, skuteczność

WPROWADZENIE

Tradycyjna analiza gry sprowadza się głównie do opisywania poszczególnych uderzeń. Wiąże się to z przyjmowaniem różnych kryteriów, wśród których podstawowe stanowi strona, z której uderzenie jest wykonywane. Na jego podstawie wyróżnia się uderzenia z prawej lub lewej strony, które mogą być stosowane po koźle lub z powietrza. Odrębnym uderzeniem jest podanie mające istotnie różniącą się od innych uderzeń strukturę ruchu. Każdemu z wymienionych uderzeń może zostać lub nie zostać nadana rotacja awansująca, wsteczna, boczna albo kombinowana. Tor i długość lotu piłki decydują o tym, czy uderzenie będzie lobem, czy skrótem, a kierunek zagrania – o tym, czy będzie to uderzenie mijające. Biorąc pod uwagę rezultat działania, określa się także, niezależnie od powyższych kryteriów, uderzenia błędne –

wymuszone przez przeciwnika i niewymuszone oraz uderzenia wygrywające. Terminologia ta jest między innymi stosowana do opisu meczów najlepszych zawodników (Leupold, Strakerjahn 1995, Wurster 1995, Hagh 1996, Knisei 1999). Wykorzystuje się ją również podczas obserwacji i analizy gry dzieci (Strakerjahn 1997) oraz przeprowadzania szczegółowej technicznej analizy uderzeń (Kleinöder, Mester 2000). Analizy statystyczne określonych spotkań często są materiałem źródłowym, na podstawie którego opisuje się różne style gry (Conzelman, Barth 1998), służą również jako punkt wyjścia do wyznaczania planów treningowych (Weber, Bochow 1984, Freibichler, Steiner 1983). Łączenie poszczególnych uderzeń w logiczne ciągi celowego działania pozwala na przypisywanie im znaczenia, jakie odgrywają podczas gry, to znaczy obrony, równowagi sił, ataku, kontrataku czy w ogóle aktywnej

gry na korcie (Królak 2000). Ostatecznie opisane w „języku terminologii uderzeń” pojędny kształtują wyobrażenie o grze w tenisa.

Zasadna wydaje się jednak wątpliwość, czy taki sposób kształtowania wyobrażeń o grze jest wystarczający, skoro ogranicza się jedynie do sfery narzędziowej, wykonawczej realizowanego w danym momencie działania (Nowak i wsp. 2003). Myślenie w kategoriach uderzeń nie pozwala na dostatecznie wyraźne dostrzeżenie występujących podczas gry sytuacji, w jakich znajduje się zawodnik, nie sprzyja przypisywaniu każdemu działaniu konkretnego celu, a tym samym nie wiąże się z koniecznością otrzymywania informacji o każdorazowo uzyskanym wyniku podjętego działania.

Tworząc na potrzeby niniejszej pracy arkusz obserwacyjny, przyjęto założenie, że wiedza o działaniach w czasie gry zawodników prezentujących najwyższy poziom sportowy jest niezbędna w pracy szkoleniowej. Następnie założono, że podczas dokonywania oceny działania gracza optymalnym podejściem będzie to, które uwzględni sytuację gry, a więc możliwość kreowania gry w celu zdobycia punktu lub stworzenia sytuacji punktowych dzięki wykorzystywaniu:

- działań taktycznych umożliwiających kreowanie różnych sytuacji punktowych,
- różnorodności uderzeń piłki podczas zdobywania punktu oraz kreowania sytuacji punktowych,
- przestrzeni gry w kreowaniu sytuacji punktowych (elastyczności przestrzennej),
- uderzeń o wyższym poziomie ryzyka.

CEL BADAŃ

Celem badań była ocena efektywności działań zawodniczek podczas stałych fragmentów gry przy założeniu ekwifinalnego wymiaru tych działań. Postawiono następujące pytania badawcze:

1. W jakim stopniu stosowane działania taktyczne przyczyniają się do kreowania sytuacji punktowych?

2. W jakim stopniu różnorodność wykorzystania uderzeń piłki decyduje o zdoby-

ciu punktu oraz kreowaniu sytuacji punktowej?

3. W jakim stopniu wykorzystywana jest elastyczność przestrzenna w grze?

4. W jakim stopniu stosowane są działania o wyższym poziomie ryzyka w grze?

Założenia badawcze

Celem działań taktycznych jest poprawa ogólnego poziomu gry zawodnika dzięki połączeniu świadomości taktycznej i umiejętności wykonywania uderzeń. Podejście oparte na taktyce sprzyja większemu zainteresowaniu opanowaniem gry, lepszemu zrozumieniu tenisa jako gry oraz poprawie umiejętności rozgrywania piłek w sytuacjach meczowych (Crespo, Reid 2001). Trafna i szybka ocena powstałej sytuacji oraz dokonanie racjonalnego wyboru jednej z możliwości w celu jej rozwiązania to taktyka gry (Łasiński 1991). Jest ona skuteczna wtedy, gdy stawia przeciwnika w roli gracza mającego ograniczony wpływ, a więc znajdującego się w stanie braku swobody, na przebieg atakowania lub obrony. Umiejętność działania w poszczególnych formacjach taktycznych (formacja ataku, obrony, równowagi sił oraz kontrataku) wpływa na efektywność gry, która zależy od skuteczności uderzeń stosowanych w grze. Trening techniczno-taktyczny od początku powinien być zdeterminowany przez dyrektywy płynące z obserwacji gry na najwyższym poziomie tenisowym, w której można wyróżnić cztery sytuacje (Maes 2010):

1. Rozpoczęcie gry przez zawodniczkę serwującą – serwis, 3. i 5. uderzenie po serwisie.

2. Odegranie piłki przez zawodniczkę odbierającą serwis – return, 2. i 4. uderzenie po returnie.

3. Kreowanie akcji punktowych przez zawodniczkę poruszającą się w strefie linii końcowej kortu.

4. Gra w strefie centralnej kortu i przy siatce.

Ad 1. Rozpoczęcie gry przez zawodniczkę serwującą – serwis, 3. i 5. uderzenie po serwisie

Przykładowe warianty taktyczne dla zawodniczki rozpoczynającej grę:

- pozostanie w strefie linii końcowej po serwisie,
- zagranie piłki w wolną strefę kortu po serwisie wyrzucającym,
- przygotowanie ataku wzdłuż linii po serwisie.

Kobiety, gdy rozpoczynają grę, nie posługują się tak agresywnym serwisem jak mężczyźni. Realizując cel taktyczny, zawodniczki próbują 3. lub 5. uderzeniem po serwisie uzyskać przewagę albo bezpośrednio zdobyć punkt po zastosowaniu dynamicznych uderzeń w wolne strefy kortu oraz wzdłuż linii.

Kobiety starają się returnem i swoim 2. zagranieniem zakończyć akcję zdobyciem punktu.

Ad 2. Odegranie piłki przez zawodniczkę odbierającą serwis – return, 2. i 4. uderzenie po returnie

Przykładowe warianty taktyczne dla zawodniczki returnującej po 1. serwisie (R1):

- odegranie piłki w tym samym kierunku,
- odegranie piłki jak najdalej od zawodniczki po serwisie slajsowanym wyrzucającym,
- odegranie piłki topspinem w okolicy linii końcowej zawodniczki serwującej.

Przykładowe warianty taktyczne dla zawodniczki returnującej po 2. serwisie (R2):

- return atakujący zorientowany na bezpośrednie zdobycie punktu,
- return atakujący przygotowujący do bezpośredniego zdobycia punktu 2. uderzeniem po returnie.

Zawodniczki returnujące często stoją w korcie (ok. 30% akcji) i próbują swoim zagranieniem agresywnym przejść inicjatywę. Starają się returnem i swoim 2. zagranieniem po returnie zakończyć akcję zdobyciem punktu.

Ad 3. Kreowanie akcji punktowej ze strefy linii końcowej

Przykładowe warianty taktyczne dla zawodniczki rozpoczynającej grę:

- umiejętność opanowanie strefy linii końcowej kortu,
- gra kątowna w kara serwisowe, umiejętność wykorzystanie geometrii kortu

(skracanie kątów, krycie kąta, poruszanie się po dwusiecznej kąta),

- gra z pominięciem strefy „zakazanej”, środka kortu,
- stosowanie głębokich topspinów w strefę linii końcowej kortu,
- stosowanie dynamicznych uderzeń połączonych ze zmianą kierunku, tempa i rotacji,
- gra wewnątrz kortu oparta na wysokiej aktywności zawodniczki i stosowaniu agresywnych uderzeń,
- gra defensywna polegająca na poruszaniu się blisko linii końcowej kortu.

Na podstawie obserwacji gry wykazano, że podczas kreowania sytuacji punktowych około 42% zawodniczek porusza się na linii końcowej lub w korcie, uderzając piłki wznoszące się (Alvariño 2010).

Średnia liczba podań piłek w tenisie kobiecym stale się zmniejsza: w 1995 r. wynosiła 5,4 podania, a w 2010 r. – już 4,2 (Brabanec 2010).

Zawodniczki podczas próby pośredniego lub bezpośredniego zdobycia punktu w grze kątownej stosują uderzenia odśrodkowe, posługując się uderzeniami topspinowymi, zmuszając przeciwniczkę do poruszania się poza kortem, a tym samym zyskując czas i przestrzeń do przygotowania uderzenia kończącego wymianę.

Zawodniczki w grze ofensywnej poruszają się bardzo blisko linii, grając piłki wznoszące, a tym samym korzystając z siły i rotacji przeciwniczek, natomiast w grze obronnej stosują uderzenia płaskie, o wyższym poziomie ryzyka (Hrvoje 2009).

Ad 4. Gra w strefie centralnej kortu i przy siatce

Przykładowe warianty taktyczne dla zawodniczki grającej w strefie centralnej kortu i przy siatce:

- wykorzystanie „opóźnionego” ataku,
- wykorzystanie atakującego uderzenia drive wolej ze środka kortu oraz zastosowanie woleja i stop woleja w ataku przy siatce,
- krycie kortu podczas ataku w przypadku uderzenia kontratakującego, np. topspin lob, mijanie po krosie, po linii.

Zawodniczki podczas gry ofensywnej z doświadczeniem do siatki tylko w jednej akcji na dziesięć decydują się na rozgrywanie akcji przy siatce. Wynika to z tego, że kobiety wolniej poruszają się po korcie, grają z reguły bardziej płaskimi piłkami na koniec kortu, a z tak zagrzanych piłek atak jest trudniejszy.

Kobiety rzadko podczas rozgrywania punktu stosują woleje przygotowawcze. Najczęściej pierwszym zagranieniem wolejowym jest uderzenie drive wolej, które umożliwia dojdzie do siatki i zdobycie punktu zagranieniem łatwym wolejem.

Gdy przeciwniczka odegra dobrym passingshorem, zawodniczka atakująca jest zmuszona do działania w zachwianej równowadze, sięga piłkę do następnego uderzenia, które najczęściej w zaistniałej sytuacji przyjmuje formę stop woleja.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

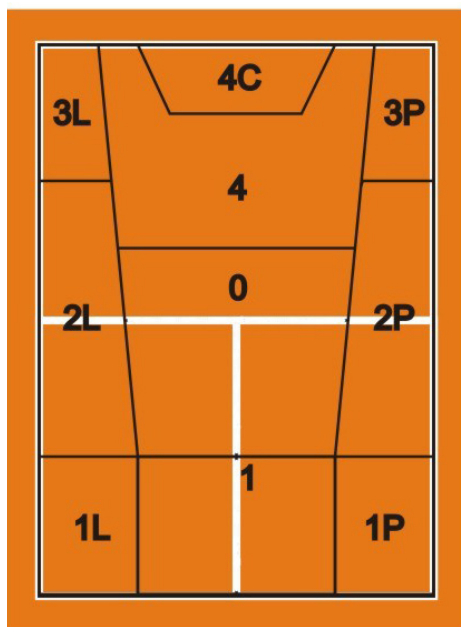
Analizie poddano grę Marii Szarapowej i Agnieszki Radwańskiej podczas pojedynku finałowego Indian Wells rozgrywanego w Miami w 2012 r. Materiał stanowił zapis transmisji meczu z kanału Eurosport. Za pomocą arkusza obserwacyjnego rejestrowano sekwencje działań, określając strategię podczas kreowania sytuacji punktowych oraz wykorzystywania uderzeń pod względem różnorodności, przestrzeni oraz podejmowanego ryzyka. Realizacja gry na najwyższym poziomie tenisowym oparta jest na stosowaniu dynamicznych, powtarzalnych uderzeń zawierających elementy zaskoczenia, jak zmiana rytmu, rotacji i kierunku zagrania, oraz wykorzystywaniu stref ryzyka.

Autorzy założyli, że podczas dokonywania oceny działań zawodniczek optymalnym podejściem będzie to, które uwzględnia sytuację gry, a więc możliwość kreowania gry w celu zdobycia punktu lub stwarzania sytuacji punktowych dzięki wykorzystywaniu:

- strategii kreowania różnych sytuacji punktowych,
- różnorodności uderzeń piłki podczas zdobycia punktu oraz kreowania sytuacji punktowych, którą postrzegano jako umiejętność rozwiązywania sytuacji ofensywnych dzięki różnym sposobom zaskakiwania przeciwnika,

- przestrzeni gry w kreowaniu sytuacji punktowych (elastyczności przestrzennej), rozumianej jako umiejętność rozwiązywania różnych sytuacji ofensywnych dzięki wykorzystywaniu przez graczy przestrzeni własnej i przeciwnika (identyfikowano strefy przestrzeni gry, z których i do których wykonywane były uderzenia piłki),
- uderzeń o wyższym poziomie ryzyka podczas rozgrywania akcji ofensywnych.

Analizę gry obu zawodniczek przeprowadzono, stosując schemat podziału kortu tenisowego na następujące strefy:

4C – strefa centralna (granie w nią ogranicza grę kątową zawodnika)

4 – strefa środkowa kortu

0 – strefa „zakazana” (granie w nią powoduje niebezpieczeństwo kreowania sytuacji do zdobycia punktu w sposób bezpośredni lub pośredni)

3L, 3P – strefy wykorzystywane w czasie gry kątowej

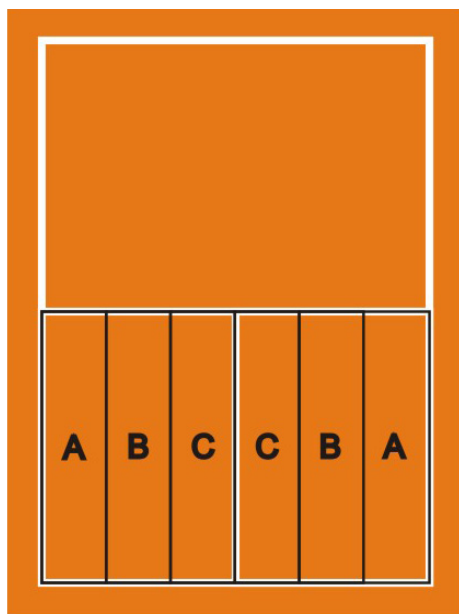
2L, 2P – boczne strefy kortu wykorzystywane podczas grania ciasnych krosów

1L, 1P – boczne strefy kortu wykorzystywane przy minięciach, skrótach

1 – strefa kortu wykorzystywana przy skrótach

Ryc. 1. Podział kortu na strefy

Analizując serwis, autorzy podzielili karo serwisowe na pola:

A – strefa wykorzystywana podczas kreowania sytuacji do zdobycia punktu, zmuszająca zawodniczkę do zagrania returnu, gdy stoi ona poza kortem
B – strefa mająca na celu granie na wprost przez returnującą zawodniczkę, co utrudnia odegranie piłki po serwisie
C – strefa mająca na celu zminimalizowanie gry kątowej przez returnującą zawodniczkę

Ryc. 2. Podział kara serwisowej na strefy

Analizowano sposoby zdobywania punktu oraz kreowania sytuacji punktowych, które badane zawodniczki stosowały podczas gry, pod względem rodzaju uderzenia, strony jego wykonania oraz rotacji.

WYNIKI

Pragmatyczna interpretacja uzyskanych wyników

Podstawowym celem zawodniczki w czasie gry jest zdobycie punktu. Cel ten może osiągnąć dzięki zagraniu bezpośrednio zdobywającemu punkt lub błędem (wymuszonym albo niewymuszonym) popełnionym przez przeciwniczkę. Istotne z punktu widzenia usprawniania działań grających jest jednak poddanie analizie gry wyłącznie działań celowych, a więc ukierunkowanych na bezpośrednie zdobycie punktu.

Często w praktyce cel bezpośredniego zdobycia punktu nie jest osiągalny, tym samym zawodniczka decyduje się na świadome podejmowanie działań, które mają doprowadzić do wykreowania akcji zmierzających do zdobycia punktu. Im poziom zawodniczki jest wyższy, tym łatwiej jej zaskakiwać przeciwniczkę różnorodnością, elastycznością lub szybkością działania.

Zawodniczka z jednej strony może wykorzystywać pewne schematy budowania przewagi sytuacyjnej na korcie, mające na celu przygotowanie do zdobycia punktu, a oparte na wykorzystaniu opracowanych wariantów taktycznych wytrenowanych podczas procesów treningowych. Finalnym etapem stosowania działań schematycznych jest wykonywanie ich coraz szybciej, dokładniej i różnorodniej. Im większa jest liczba różnych opracowanych i wyuczonych wariantów w grze, tym łatwiej jest budować akcje punktowe. Zbyt częste stosowanie działań schematycznych prowadzi jednak do rutyny, czyli zjawiska negatywnego, blokującego rozwój gracza (Panfil 2006).

Z drugiej strony zawodniczka, który osiągnęła wysoki poziom techniczno-taktyczny, wprowadza również do swojej gry innowacyjne elementy rozwiązań, polegające na zaskoczeniu przeciwnika dzięki kreatywności, precyzji działania, elastyczności, szybkości, zwiększeniu szybkości działania, zmienności szybkości działania, jego wyborowi, repertuariowi działań i dynamice ciągów działań.

Przyjęte kryteria obserwacji umożliwiły zidentyfikowanie ogólnej strategii gry przyjętej przez zawodniczki, odnoszące się do aspektów prakseologicznych w kreowaniu sytuacji punktowych. Zastosowanie kryterium oceny różnorodności oraz elastyczności przestrzennej w odniesieniu do sposobów kreowania sytuacji punktowych z jednej strony umożliwiło pokazanie elementów wspólnych stosowanych przez badanych graczy, a z drugiej – ujawniło odrębność, a co za tym idzie – innowacyjność przyjętych rozwiązań. Przyjęcie jako kryterium oceny stopnia ryzyka działań podejmowanych przez graczy w kreowaniu sytuacji punktowych stworzyło możliwość wyrażania tego parametru w formie skwantyfikowanej, co – ze względu na najwyższy poziom sportowy badanych zawod-

niczek – może stanowić znaczący punkt odniesienia dla innych tenisistów (Panfil 2006).

Działania taktyczne mające na celu kreowanie sytuacji punktowych lub bezpośrednio zdobycie punktu przez badanych graczy

Badając ogólną strategię gry, wykazano, że 84% i 85% punktów zdobytych zostało przez odpowiednio A. Radwańską i M. Szarapową po wykreowaniu sytuacji punktowych z wykorzystaniem stałych fragmentów gry (pozostałe punkty wynikały z wykorzystania dynamicznych fragmentów gry oraz z popełniania błędów niewymuszonych lub przypadku).

Obie zawodniczki w ponad 65% zdobywały punkty w czasie stałych fragmentów gry 1. lub 2. uderzeniem (tab. 1).

Tab. 1. Zdobyte punkty po zastosowaniu różnych strategii przez badane zawodniczki (stałe fragmenty gry)

Kryterium	A. Radwańska	M. Szarapowa
Liczba wygranych punktów w meczu:	138	118
po wykreowaniu sytuacji punktowych obejmujących stałe fragmenty gry, w tym:		
po serwisie	46	42
po 2 uderzeniach	36	22
po 3 uderzeniach	20	30
po 4 uderzeniach	16	6

Różnorodność wykorzystania uderzeń podczas próby zdobycia punktu oraz kreowania sytuacji punktowych u badanych zawodniczek

Na podstawie analizy różnorodności sposobów działania wykazano, że stosunek wykorzystywania uderzeń forhendowych i bekhendowych w przypadku obserwowanych zawodniczek był podobny i wynosił 50% forhendów do 50% bekhendów w przypadku A. Radwańskiej oraz 53% forhendów do 47% bekhendów w przypadku M. Szarapowej. Znamienne jest również to, że zawodniczki nie operowały innymi elementami technicz-

nymi w tej części rozgrywania akcji. Zawodniczki wykonały tylko po 2 smecze (tab. 2).

Tab. 2. Rozkład uderzeń zorientowanych na zdobycie punktu podczas stałych fragmentów gry

Zawodniczka	Uderzenie					
	forhend	bekhend	odwrotny forhend	odwrotny bekhend	drive	forhend
A. Radwańska	60	6	0	4	0	2
M. Szarapowa	42	8	0	0	2	2

Na uwagę zasługuje liczba wygranych punktów po serwisie A. Radwańskiej oraz to, że większość piłek – 67% – A. Radwańska wygrywała po serwisie i 2. uderzeniu.

Tab. 3. Rozkład uderzeń wykorzystywanych w czasie stałych fragmentów gry zorientowanych na zdobycie punktu po serwisie i 2. uderzeniu (a) oraz po 3. uderzeniu (b)

a)

Zawodniczka	Uderzenie		
	forhend	bekhend	odwrotny forhend
A. Radwańska	19	12	4
M. Szarapowa	16	8	0

b)

Zawodniczka	Uderzenie					
	forhend	bekhend	odwrotny forhend	odwrotny bekhend	drive	forhend
A. Radwańska	10	6	0	4	0	2
M. Szarapowa	12	8	0	0	2	2

Wykorzystanie przestrzeni gry w kreowaniu sytuacji punktowych – elastyczność przestrzenna

Badane zawodniczki najczęściej serwowały do strefy A (obie co drugi raz), mając na celu otwarcie gry kątownej. Zawodniczka returnująca zmuszona do zagrania piłki, gdy stała poza kortem, wykonywała kolejne uderzenie w pozycji braku swobody działania (tab. 4).

Tab. 4. Zagrane piłki w kara serwisowe skutkujące zdobyciem punktu w drugim uderzeniu po serwisie

gry	Strefa kara serwisowego	
	A. Radwańska	M. Sharapowa
A	12	6
C	6	2
B	6	2

Na podstawie analizy miejsc, z których zawodniczki zdobywały punkty, wykazano, że A. Radwańska elastyczniej wykorzystywała własną przestrzeń gry, ponieważ zdobyła punkty, zagrywając z 11 stref, a M. Szarapowa – z 8. Najczęściej wykonywano uderzenia z dwóch stref: 4C i 0 (tab. 5).

Uderzenia o wyższym poziomie ryzyka

Działania markowane i sytuacyjne wykonywane z większą siłą, rotacją oraz w kierunku trudnym do przewidzenia (zagranie skrótom, agresywna gra z końca oraz ze środka kortu,

Tab. 6. Uderzenia o wyższym poziomie ryzyka po serwisie oraz po 2. i 3. uderzeniu

	A. Radwańska	M. Szarapowa
Suma uderzeń zakończonych zdobyciem punktu	138	118
Suma uderzeń o wyższym poziomie ryzyka	38	44
Po serwisie	16	26
Po 2. uderzeniu	18	12
Po 3. uderzeniu	4	16

stosowanie w prawie co drugim uderzeniu zagrania o wyższym poziomie ryzyka) charakteryzowały grę M. Szarapowej (tab. 6).

PODSUMOWANIE

Proponowana metoda określająca umiejętności kreowania sytuacji punktowych umożli-

Tab. 5. Miejsca przestrzeni gry, z których zawodniczki zdobywały punkty podczas stałych fragmentów gry (dominujące kierunki uderzeń)

Kierunek zagrania	A. Radwańska		M. Sharapowa	
	Stale fragmenty gry			
4C/3L		8		0
0/3L		6		10
0/2L		4		0
3L/3L		4		4
4C/4		0		4
3L/4		2		4
3I/3P		2		0
3P/2P		2		0
3P/4		2		2
4C/4C		2		2
3L/1L		2		2
2L/3L		0		2
0/3P		2		0
0/4		2		0
2P/3P		0		2
3P/0		2		0
1/3L		0		2

liwia dokonanie oceny taktyki gry poszczególnych zawodniczek. Sytuacje przedstawione w niniejszej pracy mają na celu odtworzenie wzorców występujących w meczach i zastosowanie ich podczas treningów.

Dzięki wykorzystywaniu w czasie treningu opracowanych w sposób skwantyfikowany rodzajów kreowania oraz zdobywania punktów, różnorodności uderzeń, elastyczności przestrzennej oraz stopnia aktywności i podejmowanego ryzyka w trakcie wymiany uderzeń możliwy jest dokładny i racjonalny wybór działań taktycznych w grze.

Uzyskane wyniki badań pozwalają na stwierdzenie, że zaproponowana metoda może stanowić jedno z podstawowych narzędzi do rejestrowania trafnych działań taktycznych, przyczyniających się do kreowania sytuacji punktowych. Przedstawione przykłady wskazują rozwiązania taktyczne, które stosują badane zawodniczki, oraz to, w jaki sposób decydują się one na wykorzystanie różnorodności uderzeń, elastyczności przestrzennej oraz działania o wyższym poziomie ryzyka podczas kreowania sytuacji punktowych.

Obserwując grę obu zawodniczek, wykazano istotne różnice między wybieranymi przez nie działaniami taktycznymi.

Na uwagę zasługuje bardzo wysoki udział sytuacji zorientowanych na bezpośrednie zdobycie punktu w porównaniu ze wszystkimi punktami wygranymi przez zawodniczki. U M. Szarapowej stosunek ten wynosił 118 do 138 (84%), natomiast u A. Radwańskiej – 100 do 118 (85%).

Wartości te świadczą o znacznej aktywności zawodniczek, które reprezentują ofensywny sposób rozgrywania punktu blisko końcowej linii oraz ze środka kortu. Ponad 67% punktów zdobytych w czasie stałych fragmentów gry zostało uzyskanych po 1. lub 2. uderzeniu. Z analizy różnorodności sposobów działania wynika, że stosunek wykorzystywania uderzeń forhendowych i bekhendowych w przypadku obserwowanych zawodniczek był podobny i wynosił 50% do 50% w przypadku A. Radwańskiej oraz 53% do 47% w przypadku M. Szarapowej. Znamienne jest również to, że zawodniczki nie operowały innymi elementami technicznymi w tej części rozgrywania akcji – wykonały

one tylko po 2 smeczce. Oceniając elastyczność przestrzenną podczas stałych fragmentów gry, zaobserwowano, że dominującą strefą – graną co drugi raz – w czasie serwisu u obu zawodniczek była strefa A, co miało istotne znaczenie podczas kreowania akcji punktowych.

Wyniki analizy miejsc, z których zawodniczki zdobywały punkty, wskazują, że A. Radwańska elastyczniej wykorzystywała własną przestrzeń gry, ponieważ uzyskała punkty z 11 stref, a M. Szarapowa – z 8. Obie zawodniczki preferowały uderzenia tylko z dwóch stref kortu: 4C i 0.

Na podstawie analizy gry M. Szarapowej stwierdzono, że podczas kreowania sytuacji punktowych zawodniczka ta stosowała więcej uderzeń o wyższym poziomie ryzyka. Zagrania szybkie, płaskie, granie wznoszącej piłki (forhend drive), kierowanej w okolice linii to znaki firmowe M. Szarapowej. Podsumowując, można stwierdzić, że zawodniczki korzystały z wzorców zachowań występujących podczas gry, które wzbogacono nowymi rozwiązaniami taktycznymi, uwzględniając indywidualne predyspozycje psychomotoryczne, by optymalnie rozwiązywać zaistniałe sytuacje w grze.

Zawodniczki starały się prowadzić grę ukierunkowaną bezpośrednio na zdobycie punktu i tworzenie sytuacji punktowej kolejnym uderzeniem, umiejętnie wykorzystywały przestrzeń gry i stosowały uderzenia o wysokim poziomie ryzyka podczas kreowania sytuacji punktowych.

Rejestracja i analiza zachowań taktycznych tenisistek reprezentujących najwyższy poziom sportowy pozwala dostrzegać i w konsekwencji wyznaczać coraz to inne, nowe kryteria oceny umiejętności kreowania sytuacji punktowych.

BIBLIOGRAFIA

- Alvariño P. (2010) Training for female tennis players, RCC, Philippines.
- Brabanec J. (2010) Why the forehand is a key tennis stroke, *ITF CSSR*, 21, 11–13.
- Conzelman A., Barth M. (1998) Spielertypen im Senioren – Wettkampf, *Tennisport*, 4, 20.
- Crespo M., Reid M. (2001) Modern tennis tactics: an introduction, *ITF CSSR*, 27, 2.

- Freibichler H., Steiner H. (1983) Interaktive Video – eine Perspektive für den Leistungssport, *Leistungssport*, 13, 5–12.
- Hagh Ch. (1996) Matchanalyse mit dem „Statman“, *Tennissport*, 4, 18–21.
- Hrvoje H. (2009) Tennis play and stay for rally development, *ITF CRO*, 11, 10–13.
- Kleinöder H., Mester J. (2000) Die Kamera sieht alles, *Tennissport*, 4, 18.
- Knisei E. (1999) „Der werde ich es jetzt zeigen“ Kritische – Spielsituationen, *Tennissport*, 7, 12–20.
- Królak A. (2000) Tenisowy atlas ćwiczeń, COS, Warszawa.
- Łasiński G. (1991) Wprowadzenie do teorii treningu sportowego, AWF, Wrocław.
- Leupold D., Strakerjahn U. (1995) Matchanalyse, *Tennissport*, 3, 20–22.
- Maes C. (2010) Woman's tennis: Same rules, different game.
- Nowak M., Świst Ł., Lewandowski M. (2003) Weryfikacja arkusza obserwacji działań w grze w tenisie ziemnym, Monografia MTNGS, WTN, Wrocław, 1.
- Panfil R. (2006) Prakseologia gier sportowych, *Studia i Monografie AWF we Wrocławiu*, 82.
- Strakerjahn U. (1997) Matchanalyse mit Kindern, *Tennissport*, 5, 4.
- Weber K., Bochow W., Lang-, mittel- und kurzfristige Trainings und Wettkapfsteuerung im Tennis durch systematische Spielerbeobachtung mit dem Compute, [w:] Andersen R., Hagedorn G. (red.), *Control of training in the game and competition. Czwalina, Ahrensburg next to Hamburg 1984*, 127–141.
- Wurster K. (1995) Matchanalyse bei den US Open, *Tennissport*, 6, 14–20.

Praca wpłynęła do Redakcji: 7.12.2012
Praca została przyjęta do druku: 27.05.2013

Adres do korespondencji:
Hala Tenisowa
al. I.J. Paderewskiego 35
51-612 Wrocław
e-mail: lukiswist@tlen.pl